

4. Ako to povedať

Zhrnutie: Slová sú silné. Vyjadrujú tvoj odkaz a vplývajú na obecenstvo a ich vnímanie teba. Výber slov a ich usporiadanie si vyžaduje práve takú pozornosť, ako organizácia príhovoru a jeho zámer. Vyberaj čisté, precízne, opisné a krátke slová, ktoré najlepšie vyjadrujú tvoje myšlienky a usporiadaj ich efektívne a správne. Každé slovo by malo pridávať hodnotu, význam a punc tvojmu príhovoru.

Ciele:

Časový limit: 5-7 minút

- Výber správnych slov a štruktúry viet, ktoré vyjadrujú tvoje myšlienky čisto, precízne a obrazne.
- Používaj rétorické nástroje na zlepšenie a zvýraznenie tvojich myšlienok
- Vyhni sa slangu a prebytočným slovám. Používaj správne gramatiku.

Jasný zámer a efektívna organizácia sú základom každého príhovoru. Avšak, úspech tvojej prezentácie napokon závisí na slovách, ktoré použiješ a ako ich spolu usporiadaš. Slová sú silné, prezentujú tvoj odkaz a vplývajú na to, ako obecenstvo vníma teba a tvoj odkaz. Jasné, jednoduché, obrazné a pôsobivé slová pridávajú vzrušenie tvojej prezentácii, stimulujú obecenstvo a vyjadrujú špecifický odkaz, zatiaľ čo dobrá gramatika a správna výslovnosť ti pridávajú na dôveryhodnosti. Ak dobre ovládaš jazyk, tvoje prezentácie budú žiariť energiou a ty budeš mať veľký vplyv na poslucháčov.

Písanie pre uši

Ak nerozumieš niektorej časti knihy alebo článku časopisu, môžeš si to prečítať znova a znova. Ak rozprávaš, tvoji poslucháči nemajú túto vymoženosť. Všetko, čo povieš, musí byť od začiatku jasné pre tvoje obecenstvo. Práve preto je hovorový prejav ďaleko menej formálny a viac opakujúci sa než písomný prejav. Opakovanie a jednoduchý, čistý prejav pomáha poslucháčom zapamätať si konkrétne veci. Ak chceš, aby ťa poslucháči počúvali a akceptovali, buď si istý, že musíš rozprávať takým istým spôsobom ako oni, používaním tých istých známych slov a fráz. Zostav svoj príhovor v ústnej podobe pričom použi:

Krátke slová

Niektorí ľudia veria, že na iných zapôsobia používaním dlhých, rozvinutých slov. Pri rozprávaní najefektívnejšie a najviac zapamätateľnejšie slová sú krátke - obyčajne zložené práve z jednej alebo dvoch slabík. Krátke slová sú pre poslucháčov ľahšie uchopiteľné a zapamätateľné. Prejdi si pripravovaný príhovor a spočítaj si počet slabík v každom slove. Ak vo väčšine sú tri, štyri, päť alebo viac slabík potom tvoje obecenstvo môže mať problémy pochopiť tvoj odkaz. To neznamena, že každé slovo by malo mať jednu slabiku - ale tvoje slová mali by byť čo najjednoduchšie.

Krátke vety

Kratšie vety je pre rečníka jednoduchšie povedať, ľahšie pochopiť pre obecenstvo a taktiež majú väčšiu silu a vplyv. Na druhej strane, príhovor môže byť na počúvanie nudný a únavný, ak je zložený čisto z krátkych viet. Použitie dlhších viet z času na čas pridáva na rozmanitosti s tým,

že treba dať pozor na to, aby poslucháči stíhali sledovať. Dobrým indikátorom, či je veta príliš komplexná, sú čiarky. Viac ako jedna či dve znamená, že štruktúra vety je príliš komplexná.

Krátke odstavce

Každý odstavec rozvíja jednu myšlienku či názor. Ak obmedzíš svoje odstavce do niekoľkých viet, obecnosť ľahšie pojme tvoje uvažovanie. Prestávky medzi odstavcami taktiež dávajú čas poslucháčom „zhrnúť si“, čo si práve povedal.

Byť konkrétny

Niektoré slová sú všeobecné a majú niekoľko významov. Ty chceš použiť konkrétne, špecifické slová, ktoré presne vystihujú, čo máš na mysli.

Ak povieš „Andrej má veľkú kolekciu nožov na listy,“ jeden by si pomyslel, že Andrej má 10 nožov na listy vo svojej kolekcii, pričom iný by si pomyslel, že má viac ako 100. Ak povieš: „Toto sako je lacné“, môžeš tým myslieť sako nie je drahé, cenovo prístupné alebo zle urobené. Záleží na uhle pohľadu. Vyhlásenie „Francois si dal peknú večeru“ by mohlo znamenať, že Francois večeral hamburger alebo dobré filetky. *Kriminálnik* by mohol znamenať vreckár, bankový lupič, defraudant alebo vrah. Slová ako *liberál* a *konzervatívce* môžu mať rôzny význam pre každého človeka z tvojho obecnstva. Pri príprave svojho príhovoru vyber také slová, aby si sa vyhol nedorozumeniu.

Veľa slov nesie špeciálne asociácie či významy presahujúce slovníkové výklady. Nazývame ich vedľajšie významy. Slovníková definícia slova pes je „nejaký z veľkej a zmiešanej skupiny domácich zvierat ako líška, vlk a šakal“ a doslova nemá žiadnu emocionálnu hodnotu spojenú s ním. Avšak ženu, ktorá bola napadnutá psom, môže sprevádzať strach a bolesť pri slove *pes*, zatiaľ čo malý chlapec so svojím milovaným havinkom - maznáčikom, môže spájať toto slovo s náklonnosťou. Slová, ktoré vyberáš, by mali dávať poslucháčom ten význam, ktorý chceš, aby vyjadrovali.

Obrazné slová

Slová v tvojom príhovore by mali oslovovať zmysly, pomáhať obecnstvu vidieť, počuť, cítiť a chutnať. Mali by rozhábať fantáziu obecnstva a byť natoľko opisné, aby si obecnosť vedelo predstaviť, o čom práve hovoríš. Namiesto „Alicu boleli nohy, keď išla do mesta,“ povedz „ako sa Alica vliekla dole prašnou cestou, na tvári mala grimasy bolesti z puchnúcich pľuzgierov na boľavých nohách“. Alebo namiesto „Tento návrh bude znamenať viac peňazí pre našu školu“, povedz „Tento návrh zvýši príjmy školy o \$20,000, čo je dost na kúpu nových kníh a učebných pomôcok na ďalší rok“.

Starostlivo vyberaj slovesá. Slovesá vyjadrujúce dej pridávajú silu tvojej prezentácii. Keď budeš písať svoj príhovor, používaj slová, ktoré majú energiu. *Triasť sa, valiť sa, vrtieť sa* majú viac energie ako *hýbať sa. Revat', kričať, štekať, vrieskať* alebo *fňukať* by mohli lepšie nahradiť slovo *rozprávať*. *Krívaj, plazíť sa a vliecť sa* by sa mohli použiť namiesto *chodiť*.

Používaj činný rod. V Slovenskom jazyku vety majú rod. Tento rod je definovaný slovesom. Sloveso vyjadruje, či predmet vykonáva dej. V činnom rode predmet vykonáva niečo. „Klub zvolil Marion za prezidenta“; „Zopakovali sme si program“. Činný rod jasne stanovuje, kto robí čo. V trpnom rode niečo je robené niekym/niečím. „Marion bola zvolená za prezidenta klubom“; „Program bol

zopakovaný nami." Činný rod používa menej slov, je jednoduchšie ho sledovať a znie pestrejšie a zaujímavejšie.

Slovesá *je, si, bol* či *boli* zoslabujú tvoj odkaz, pretože neodhaľujú akciu. Namiesto "Tam sú dva zostávajúce návrhy" povedz "Dva návrhy zostávajú." "Obmedzenie automobilovej dopravy v našich parkoch je cesta, ako chrániť stromy a divokú zver", môže byť nahradené "Môžeme chrániť stromy a divokú zver v našich parkoch reštrikciami v automobilovej doprave." "Je pravda, že Barbara kandiduje" môže byť nahradené "Barbara oznámila svoju kandidatúru."

Zavedenie rétorických nástrojov

Rétorický nástroj je špeciálny spôsob usporiadania slov aby myšlienka či nápad zneli veselšie a jednoduchšie na zapamätanie si pre poslucháčov. Niektoré z tých lepších prostriedkov sú:

Prirovnania. Prirovnanie je porovnanie, ktoré používa slová „ako“ alebo „tak ako“. „Ak my zakážeme naším deťom vzdelanie, neznalosť vzrastie ako rakovina“.

Metafory. Metafory len naznačujú porovnanie. „Neznalosť je rakovina, ktorej musíme predchádzať“.

Aliterácia. Pri aliterácii, začiatkové zvuky v slovách alebo prízvukných slabikách vo vnútri slov sa opakujú príjemným a zapamätateľným spôsobom: „Lízal jeden lilipután lilavkasté lízatko“, „Daniel Dangl daroval Danke Dobišovej drevenú doštičku do drevenej debničky darovanej dedovým deťom do dreveného domčeka.“ (pozn. príklady aliterácie pochádzajú z WIKIPEDIA)

Triády. Myšlienky, prídavné mená a styčné body sú zoskupené po troch. Myšlienky vyjadrované v trojitosti majú príjemnejší rytmus, sú dramatické a stávajú sa ľahšie zapamätateľnými: „Navzájom sa zaväzujeme za svoje životy, za svoje šťastie a za našu posvätnú česť.“

Používaj slová hospodárne

Pokús sa povedať veľa použitím čo najmenej slov. Veľa slov býva prebytočných, použitých len ako „vata“, odvádzajú pozornosť a oslabujú tvoj odkaz. Napríklad vyjadrenia ako: *proste, teda, akože, ehm, akosi*, vlastne môžeš pokojne vynechať. Nahraď klišé vhodnejšími slovami či frázami.

Tak isto ostatné frázy môžu byť nahradené jedným či dvoma slovami. *Veľké množstvo* môže byť nahradené slovom *veľa*. *V tomto čase* môže byť nahradené slovom *teraz*, a *v takom prípade že* môže byť nahradené jednoduchým *ak*. *Viesť vyšetrenie niečoho* môže byť skrátene na *vyšetrit'*; *vziať do úvahy* môže byť nahradené jednoduchým *uvážiť*; *ukazuje smerovanie* môže byť *smeruje*; *vzhľadom na fakt* môže byť zjednodušene *pretože*.

Svoju pozornosť venuj aj prebytočným slovám, takým ako *celkový súčet, spoločná spolupráca, budúce plány, neočakávané prekvapenia a nový rekord*. Nadbytočné slová nemajú žiadny význam či hodnotu.

Pozor na slang

Asi si už počul ľudí používať športové termíny, keď hovorili o biznise alebo politike, či zavádzanie

formálnych výrazov v príhovoroch o kultúre či divadle. Používaj špeciálnu terminológiu, iba ak rozprávaš ľuďom, ktorým sú tie pojmy dobre známe. Vychytené slová môžu byť považované za slang aj napriek tomu, že nie sú spojené so žiadnou profesiou. Uvádzame niektoré z podobných slov s ich vhodnejším ekvivalentom:

Slang	Radšej použi
vytvoriť si pojem o	predstaviť si
finalizovať	dokončiť
implementovať	zaviest'
infraštruktúra	sústava
operačný	pracovný
výstup	výsledok
parametre	limity
stratégia	plán

Povedz to poriadne

Gramatika a výslovnosť slov sú hlavnými faktormi tvojej schopnosti osloviť svoje obecnstvo. Obecnstvo vidí dobrú gramatiku a výslovnosť ako indikátory vzdelanej a dôveryhodnej osoby. Medzi niektoré typické problémy patria:

Skloňovanie podstatných mien a sloviess. Podstatné meno v jednotnom čísle si vyžaduje sloveso v jednotnom čísle ako aj podstatné meno v množnom čísle si vyžaduje sloveso v množnom čísle. Lilian *beží* domov. Lilian a Sean *bežia* domov. Jedno z piatich detí potrebuje okuliare. Piatich chlapcov *majú* okuliare. Štatistika *je* zavádzajúca. Štatistiky *nie sú* k dispozícii.

Nesprávne poradie slov. Slová usporadúvaj vo vetách tak, aby dávali zmysel, ktorý máš na mysli. „Adam telefonoval s cieľom rozprávať sa o stretnutí včera“ a „Včera Adam telefonoval s cieľom rozprávať sa o stretnutí“ majú rozličný význam zámenou poradia slov. Podobne „Deti naháňali ovce nosiace čapice“ dáva poslucháčom iný obraz ako „Deti nosiace čapice naháňali ovce.“

Nesprávne zámená. Používaj správne vlastné a cudzie zámená. „On a ja sme jazdili na dráhe“; „Vedúci vybral medzi ním a mnou“; „Nikto zo zboru nespieva lepšie ako ona“

Niektorí ľudia majú problémy vyslovovať niektoré slová. Pokús sa tie problémové slová vyslovovať foneticky na papieri a opakuj si výslovnosť. Ak máš stále problémy vyslovovať správne niektoré slová, nahraď ich vhodnejšími, ktoré stále vyjadrujú tvoju myšlienku. Ak máš zámer hovoriť o cudzojazyčných menách alebo výrazoch, uisti sa, že ich vieš správne a jasne vysloviť.

Tvoja úloha

Tento projekt je zameraný na jazyk. Čo treba:

Vybrať si tému, ktorá ti umožní používať obrazné a opisné slová. Daj si pozor na výber slov a ich usporiadanie vo vete. Tvoje slová by mali byť pestré, aby si ich poslucháči vedeli predstaviť. Slová by mali byť čisté, presné, opisné a čo najjednoduchšie a slovesá by mali viesť dej.

Zachovávajú konštrukciu odstavcov a viet krátku a jednoduchú.

Používaj rétorické nástroje na zlepšenie a zvýraznenie tvojich myšlienok.

Vyhýbaj sa slangu a prebytočným slovám a používaj správnu gramatiku.

Tvoj príhovor by mal zahŕňať to, čo si sa naučil v predchádzajúcich projektoch o zámere a organizácii a zahrnúť vhodné návrhy z tvojho hodnotenia, ktoré si dostal. Zopakuj si Rečníkov kontrolný zoznam v projekte 1, keď si pripravuješ svoju reč.

Príručka pre hodnotenie projektu ZR4

Ako to povedať

Názov _____

Hodnotiteľ _____ Dátum _____

Poznámka pre hodnotiteľa: Rečník má použiť také slová a usporiadania slov, ktoré efektívne predajú jeho odkaz obecnstvu. Rečník by mal vyberať jasné, presné, opisné a krátke slová a vyberať slovesá, ktoré vyjadrujú dej. Vety a odstavce by mali byť jednoduché a krátke. Rečník musí použiť rétorické nástroje, vyhnúť sa používaniu žargónu a nadbytočných slov a používať správne gramatiku. Reč má mať jasný zámer a má byť vhodne štruktúrovaná. Vyplň prosím hodnotiaci formulár uvedený nižšie a zaškrtni vhodné hodnotenie v príslušnom stĺpci.

	VÝBORNE	DOSTATOČNE	MOHLO BY SA ZLEPŠIŤ	KOMENTÁRE / NÁVRHY
• Bola téma príhovoru vhodná pre tento projekt?	_____	_____	_____	
• Použil rečník jednoduché, krátke a jasné slová?	_____	_____	_____	
• Použil rečník živé, opisné slová, ktoré vytvárali mentálne obrazy?	_____	_____	_____	
• Použil rečník slová s viacerými významami alebo boli nepresné?	_____	_____	_____	
• Boli rečníkove vety krátke, jednoduché a pochopiteľné?	_____	_____	_____	
• Použil rečník rétorické nástroje na zvýraznenie svojich myšlienok?	_____	_____	_____	
• Vyhol sa rečník žargónu a nepotrebných slovám?	_____	_____	_____	
• Použil rečník správne gramatiku a výslovnosť?	_____	_____	_____	
• Bol zámer príhovoru jasný?	_____	_____	_____	
• Bola reč efektívne organizovaná?	_____	_____	_____	

Čo iné mohol rečník urobiť tak, aby bol jeho prejav zaujímavejší a účinnejší?

Čo sa ti na jeho prejave páčilo?